

ÇALIŞMA PROTOKOLÜ/STUDY PROTOCOL

GEBE VE EMZİREN KADINLARIN SOSYODEMOGRAFİK VE OBSTETRİK ÖZELLİKLERİNİN BESLENME SORUNLARI ÜZERİNE ETKİSİ: BİR RETROSPEKTİF ÇALIŞMA PROTOKOLÜ

THE EFFECT OF SOCIODEMOGRAPHIC AND OBSTETRIC CHARACTERISTICS OF PREGNANT AND BREASTFEEDING WOMEN ON NUTRITIONAL PROBLEMS: A RETROSPECTIVE STUDY PROTOCOL

Nazan KARAHAN¹, Şerife İrem DÖNER²

Geliş tarihi/Received: 26.09.2024 • Kabul tarihi/Accepted: 02.12.2024

ÖZET

Amaç: Üreme çağı, hastalık risklerinin oluşması ve saptanması açısından kritik bir dönemdir. Özellikle gebelik ve doğum sonu dönemde beslenme yetersizliği sık görülmekte ve Dünya’da milyonlarca anne ve çocuk hayatını kaybetmektedir. Beslenme yetersizliği değiştirilebilir bir faktördür ve kadın sağlığında önem arz etmektedir. Bu çalışma, gebe ve emziren kadınlarda görülen beslenme sorunlarının sosyodemografik ve obstetrik özelliklere göre karşılaştırılması amacıyla yapılacaktır. **Gereç ve Yöntem:** Araştırma Sağlık Bakanlığı tarafından 2019 yılında yayınlanan “Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA)” verileriyle, retrospektif tasarımda planlanmış olup, STROBE checklist kurallarına göre yürütülecektir. Çalışmanın örneklemini anılan çalışmaya katılan gebe ve emziren kadınlar oluşturacaktır. Kadınların beslenme sorunlarının sosyodemografik ve obstetrik özelliklere göre karşılaştırılması, uygun istatistiksel analizler kullanılarak yapılacaktır. **Bulgular:** Analizler sonucunda belirlenecektir. **Sonuç:** Analizler sonucunda belirlenen sorunlar ve risk faktörlerine uygun koruyucu ebelik bakımı yaklaşımlarının geliştirilmesi hedeflenerek literatüre katkı sağlanacaktır.

Anahtar kelimeler: Gebelik, Emzirme, Beslenme, Ebelik

1.Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ankara, Türkiye.

• ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0052-4133>

2.İletişim/Correspondence: Ankara Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ankara, Türkiye,

e-posta: serifeiremdoner@gmail.com • ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0052-4133>

ABSTRACT

Aim: The reproductive age is a critical period for the development and detection of disease risks. Especially in pregnancy and postpartum period, malnutrition is common, and millions of mothers and children die in the world. Malnutrition is a modifiable factor and is important in women's health. This study will be conducted to compare nutritional problems in pregnant and breastfeeding women according to sociodemographic and obstetric characteristics. **Material and Method:** The study was planned in retrospective design with the data of the “Turkey Nutrition and Health Survey (TBHS)” published by the Ministry of Health in 2019 and will be conducted according to the STROBE checklist rules. The sample of the study will consist of pregnant and breastfeeding women who participated in the study. Comparison of nutritional problems of women according to sociodemographic and obstetric characteristics will be performed using appropriate statistical analyses. **Results:** To be determined at the end of the analyses. **Conclusion:** Contribution to the literature will be made by aiming to develop preventive midwifery care approaches appropriate to the problems and risk factors identified because of the analysis.

Keywords: Pregnancy, Breastfeeding, Nutrition, Midwifery

GİRİŞ

Üreme çağı, ileriki yıllarda kronik hastalık risklerinin saptanması açısından kritik bir dönemdir (1). Bu dönemde, beslenme hayati bir rol oynar ve yaşam boyu hastalık riskinin belirleyicisi olduğundan, potansiyel olarak değiştirilebilir bir risk faktörüdür. Dünya’da kadınların %13’ünün yetersiz beslendiği tahmin edilmektedir (2). Yetersiz beslenme nedeniyle yaklaşık 3,5 milyon anne ve çocuk hayatını kaybetmiştir (3). Beslenmede protein ve enerji ile demir, folat, kalsiyum ve D vitamini gibi mikro besin öğelerinin eksiklikleri gebelikte kadınları etkileyen başlıca beslenme sorunlarına neden olmaktadır (4,5). Gebelik döneminde, annede demir ihtiyacında artış olması sonucunda demir eksikliği anemisi riski artar (6) ve gebelik sırasında demir-folat takviyesi aneminin yaklaşık %70’ini önleyebilmektedir (7). Yetersiz beslenme sonucunda, prematürite, nöral tüp defekti, intrauterin büyüme geriliği ve düşük doğum ağırlığı gibi olumsuz doğum sonuçları görülebilmektedir (4,8,9). Buna ek olarak yetersiz beslenmenin, özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde bireyler, aileler, topluluklar ve bir bütün olarak ülkeler üzerinde gelişimsel, ekonomik, sosyal ve tıbbi olumsuz etkilerinin olduğu belirtilmektedir (10).

Gelişmekte olan ülkelerde anne ve bebekte yetersiz beslenme yaygın olmaya devam etmekte olup hem çocuk hem de anne ölümlerinin yaklaşık %45’i yetersiz beslenmeden ve çocuk ölümlerinin %11’i yetersiz emzirmeden kaynaklanmaktadır (4). Gebelik ve emzirme döneminde annenin yetersiz beslenmesi çocuğun büyüme ve gelişmesini olumsuz etkilemektedir (7). Sağlıkın sosyal belirleyicileri, bireylerin doğduğu, büyüdüğü, çalıştığı, yaşadığı ve yaşlandığı, sağlık sonuçlarını etkileyen koşulları ifade eder ve bu faktörlerin yanı sıra gelir, eğitim, istihdam durumu, barınma ve temel olanaklar da sağlık koşullarını etkilemektedir (11). Özellikle gebelik ve emzirme döneminde beslenme sosyo-demografik özelliklerden etkilenmektedir (12).

Türkiye, yedi coğrafi bölgeden oluşmaktadır (Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi, Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Marmara Bölgesi.) Her bölgenin kültürü ve sosyo-demografik özellikleri farklıdır. Gebelik ve emzirme döneminde yaşanan beslenme sorunlarının ciddi sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, beslenme sorunlarını etkileyen sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerin tespit edilmesi, riskli durumların belirlenmesi ve erken dönemde çözüm önerileri geliştirilmesine fırsat sağlayarak anne ve çocuk sağlığını geliştirebilir. Bu nedenle çalışma, gebe ve emziren kadınlarda görülen

beslenme sorunlarının sosyodemografik ve obstetrik özelliklere göre karşılaştırılması amacıyla yapılacaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma retrospektif kohort tasarımı planlanmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Veri Toplama

Araştırmada Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı verileri incelenecektir. Veri toplama işleminin, Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılında yayınlanan “Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA)” çalışması verileriyle yapılması planlanmış olup, verilerin kullanım izni gerekli protokoller tamamlanarak alınacaktır (13). Araştırmada bir örneklem hesaplaması yapılmamış olup bakanlığın onay verdiği veriler çalışmaya dahil edilecektir.

Araştırmanın Hipotez(leri)

H0: Gebe ve emziren kadınlarda sosyodemografik özellikler beslenmeyi etkilemez.

H1: Gebe ve emziren kadınlarda sosyodemografik özellikler beslenmeyi etkiler.

H0: Gebe ve emziren kadınlarda obstetrik özellikler beslenmeyi etkilemez.

H1: Gebe ve emziren kadınlarda obstetrik özellikler beslenmeyi etkiler.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, bilgisayar ortamında IBM SPSS Statistics 22 (Statistical Package for the Social Sciences for Windows) istatistik paket programı kullanılarak değerlendirilecektir. Veriler değerlendirirken uygun istatistiksel yöntemler kullanılacak olup, sonuçlar %95 güven aralığında değerlendirilecektir.

Çalışmanın Durumu

Bu çalışmanın sunulduğu tarihte, veri toplama süreci başlamamıştır. Kurum izni alındıktan sonra verilerin toplama, analiz edilme ve raporlama işlemleri yapılacaktır.

Çalışma Sonuçlarının Yaygınlaştırılması

Araştırmanın sonuçları uluslararası/ulusal bir kongrede özet bildiri olarak sunulacak, tam metni uluslararası endekslerde taranan etki değeri yüksek bir dergide yayınlanarak literatüre katkı sağlayacaktır.

TARTIŞMA

Türkiye, birçok kültürün hakim olduğu gelişmekte olan bir ülkedir. Coğrafyanın dört bir tarafında beslenme anlayışı farklıdır (14). Gebelik ve emzirme döneminde görülen beslenme sorunları da bölgelere göre değişebilmektedir (15). Literatür incelendiğinde Türkiye çapında gebe ve emziren kadınların beslenme sorunlarının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre, hangi bölgede ve hangi kültürde beslenme sorunlarının olduğu, sorunlara yönelik risk faktörlerinin saptanması ve risk faktörlerine göre uygun koruyucu ebelik bakımı yaklaşımlarını geliştirerek literatüre katkı sağlanacaktır. Ayrıca, beslenme sorunlarının neden olabileceği hastalıkların önlenerek tedavi maliyetlerinin ve iş yükünün azaltılmasını sağlayarak toplumda koruyucu sağlık hizmetlerinin planlanmasına da destek sağlayacaktır. Araştırmadan elde edilen bulgular benzer çalışma örnekleri ile tartışılacaktır.

SONUÇ

Araştırma protokolünde TBSA verileri kullanılarak gebe ve emziren kadınlarda görülen beslenme sorunlarının sosyodemografik ve obstetrik özelliklere göre karşılaştırılması yapılacaktır. Analizler sonucunda belirlenen sorunlar ve risk faktörlerine uygun koruyucu ebelik bakımı yaklaşımlarının geliştirilmesi hedeflenerek literatüre katkı sağlanacaktır.

Abbreviations

TBHS: Turkey Nutrition and Health Survey

TBSA: Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması

Çıkar çatışmaları / Conflict of interest: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. / The authors declare that they have no conflict of interest.

Maddi destek / Funding sources: Yazarlar maddi destek almadıklarını beyan ederler. / The authors declare that they have not received financial support.

Yazar katkısı / Author contributions: NK ve ŞİD çalışmanın tasarımında, makale taslağının oluşturulmasında ve içerik için eleştirel gözden geçirilmesinde katkıda bulunmuştur. Her iki yazarda makalenin sonraki taslaklarını gözden geçirmiş ve onaylamıştır. / NK and ŞİD contributed to the design of the study, drafting the manuscript and critically reviewing it for content. Both authors reviewed and approved subsequent drafts of the manuscript.

KAYNAKLAR

1. Barker DJP. The developmental origins of adult disease. *Journal of the American College of Nutrition*. 2004;23(6):588-95.
2. Ahmed T, Hossain M, Sanin KI. Global burden of maternal and child undernutrition and micronutrient deficiencies. *Annals of Nutrition and Metabolism*; 2013;61(1):8-17.
3. Black RE, Allen LH, Bhutta ZA, Caulfield LE, De Onis M, Ezzati M, et al. Maternal and child undernutrition: global and regional exposures and health consequences. *The Lancet*. 2008;371(9608):243-60.
4. Black RE, Victora CG, Walker SP, Bhutta ZA, Christian P, De Onis M, et al. Maternal and child undernutrition and overweight in low-income and middle-income countries. *The Lancet*. 2013;382(9890):427-51.
5. Lee SE, Talegawkar SA, Merialdi M, Caulfield LE. Dietary intakes of women during pregnancy in low-and middle-income countries. *Public Health Nutrition*. 2013;16(8):1340-53.
6. Copelton DA “You are what you eat”: nutritional norms, maternal deviance, and neutralization of women's prenatal diets. *Deviant Behavior*. 2007;28(5):467-94.
7. World Health Organisation (WHO). Essential nutrition actions: improving maternal, newborn, infant and young child health and nutrition. Geneva: World Health Organisation; 2013. Erişim: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/84409/9789241505550_eng.pdf?sequence=1
Erişim tarihi: 26.04.2024
8. Nnam NM. Improving maternal nutrition for better pregnancy outcomes. *Proceedings of the Nutrition Society*. 2015;74(4):454-9.
9. Khalid N, Aslam Z, Kausar F, Irshad H, Anwer P. Maternal malnutrition and its kick on child growth: An alarming trim for Pakistan. *J Food Nutr Popul Health*.2017;1(3):24.
10. World Health Organization (WHO). From Promise to Impact: Ending Malnutrition by 2030; 2016. Erişim: https://media.globalnutritionreport.org/documents/English_full_report.pdf
Erişim tarihi: 26.09.2024
11. World Health Organization (WHO). Social determinants of health; 2020. Erişim: https://www.who.int/health-topics/social-determinants-of-health#tab=tab_1 Erişim tarihi: 26.04.2024
12. Gokhale D, Rao S. Socio-economic and socio-demographic determinants of diet diversity among rural pregnant women from Pune, India. *BMC Nutrition*. 2022;8(1):54.

13. T.C. Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA). 2019. Erişim: [https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-ve-hareketli-](https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayatdb/Dokumanlar/Kitaplar/Turkiye_Beslenme_ve_Saglik_Arastirmasi_TBSA_2017.pdf)

[hayatdb/Dokumanlar/Kitaplar/Turkiye_Beslenme_ve_Saglik_Arastirmasi_TBSA_2017.pdf](https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-hayatdb/Dokumanlar/Kitaplar/Turkiye_Beslenme_ve_Saglik_Arastirmasi_TBSA_2017.pdf)

Erişim tarihi: 26.09.2024

14. Demirdöğen A, Aykac G. Inequality in food consumption and diet diversity: Evidence from Turkey. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2022;24(1):328-59.

15. Vural M, Koc E, Evliyaoglu O, Acar HC, Aydın AF, Kucukgergin C, et al. Iodine status of Turkish pregnant women and their offspring: A national cross-sectional survey. Journal of Trace Elements in Medicine and Biology. 2021;63:126664.

